

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Jizzax davlat pedagogika
universiteti rektori
prof.Sh.S.Sharipov
29.02.2024 yil

**5110500 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari bakalavriat ta‘lim
yo‘nalishi bitiruvchilari uchun mutaxassislik fanlardan**

**YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI
DASTURI**

Bilim sohasi:	100000-Gumanitar
Ta‘lim sohasi:	110000-Pedagogika
Ta‘lim yo‘nalishi:	5110500-Geografiya va iqtisodiy bilim

asoslari

JIZZAX- 2024

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida NIZOM”ga asosan ishlab chiqildi.

Mazkur dastur Universitet Kengashining 2024-yil 29-fevraldagi 7-sonli bayonnomasiga asosan tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

- M.G‘o‘dalov - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bili asoslari kafedrası mudiri, dots.
- M.Kamolov - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bili asoslari kafedrası katta o‘qituvchisi, i.f.n.
- O.Adilova - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası dotsenti
- S.Haydarova - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası, v.b.dots.
- M.Usmonov - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası, v.b.dots.
- Z.Toshboyev - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası katta o‘qituvchisi.

Taqrizchilar:

- L.Qarshiboyeva - Guliston davlat universiteti dotsenti, g.f.n.
- Q.Xakimov - A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrası, v.b.prof.

KIRISH

2023/2024-o'quv yilida bitiruvchilarda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020-yil 14-avgustda 418-son buyrug'i bilan tasdiqlangan o'quv rejasidagi umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan o'tkaziladi.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI O'TKAZILADIGAN FANLAR TARKIBI:

I. Tabiiy geografiya (Umumiy yer bilimi, Geologiya. Tuproqlar geografiyasi. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi, O'zbekiston tabiiy geografiyasi)

II. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya

III. Geografiya va iqtisodiy bilim asoslarini o'qitish metodikasi (Ixtisoslik fani)

IV. Iqtisodiyot (Tadbirkorlik asoslari, Moliya, soliq va soliqqa tortish, kredit munosabatlari)

I. "Tabiiy geografiya" o'quv fani bo'yicha

Bo'lajak geografiya o'qituvchilarini tayyorlashda mutaxassislik fanlaridan Tabiiy geografiya (Umumiy yer bilimi, Geologiya. Tuproqlar geografiyasi. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi, O'zbekiston tabiiy geografiyasi)ning ahamiyati katta. Zero, shu fanlar orqali tabiat, tabiat hodisalari, qonuniyatlari, jarayonlar va boshqalar haqida bilim va ko'nikmalarining shakllantirishida muhim ahamiyatga ega.

JDPU bitiruvchi talabalarining Tabiiy geografiya fanlaridan Davlat Attestatsiyasi yozma shaklida o'tkaziladi. Tabiiy geografiya fanlari bo'yicha Davlat Attestatsiyasi davomida bitiruvchi talabalardan:

- Geografik qobiq va unda kechayotgan jarayonlar, O'rta Osiyo, O'zbekiston hududining geologik tuzilishi, relyefi va foydali qazilmalari, tabiati va tabiiy resurslari, organik dunyosi kabi xususiyatlaridan xabardorligi:

- tabiiy va ijtimoiy-iqtisodiy hodisalarni ilmiylik va mantiqiylik asosida o'rganishni bilishi va tabiiy geografiyadagi asosiy g'oya va tushunchalarning shakllanish va rivojlanish tarixi haqida bilimlarga ega bo'lish;

-bo'lajak geograf bakalavrlari o'zlarining ishlab chiqarish faoliyatida, jumladan maktab, texnikum va kasb hunar maktablarida o'quvchilarga dars berish jarayonida, turli ilmiy tadqiqot ishlarida dala - kuzatuv hamda o'lchash ishlarini tashkil etishlarida, ulardan xalq xo'jaligining turli sohalarida samarali foydalanishda ushbu fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlariga ega bo'lish;

-O'quvchilarda geografiya faniga oid bilim, va ko'nikmalarni shakllantirish, ular bilimini nazorat qilish va baholash yo'llari haqida bilimlarga ega bo'lish;

-Geografiya o'qitish shakllari (dars, eukurrsiya,kuzatishlar, sinfdan va maktabdan tashqari ishlar) ularni tashkil etish va o'tkazish metodlari bilan amaliy tanishish;

- ta'lim yo'nalishida iqtisodiy fanlar o'tilayotganligi sababli iqtisodiy tushunchalar, qonuniyatlar va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha ko'nikma va malakalarini shakllantirish maqsad qilib qo'yilgan.

2023-2024 o'quv yilida Tabiiy geografiya fanidan o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasi sinovining asosiy savollari

I blok

Tabiiy geografiya (Umumiy yer bilimi, Geologiya. Tuproqlar geografiyasi. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi, O'zbekiston tabiiy geografiyasi)

1. Geografiya faning rivojlanish bosqichlari
2. Geografiya fanlar tizimi
3. Geografik qobiqning asosiy xususiyatlari
4. Geotermik bosqich va geotermik gradiyent.
5. Geografik qobiqdagi moddalarning fizik xossalari
6. Quyosh tizimi va undagi jismlarning paydo bo'lishi haqidagi gipotezalar
7. Geografik qobiqning kimyoviy tuzilishi.
8. Meandralar, qayir, terassalar, deltalar.
9. Qadimgi yoki Antik davr bosqichi.
10. Umumiy yer bilimining tadqiqot usullari
11. Gorizont haqida tushuncha. Gorizont tomonlari.
12. Litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferaning kimyoviy tarkibi.
13. Karst relyefi shakllari.
14. Yer po'sti va uning turlari: Materik, okean va oraliq yer po'stlari
15. Yer va planetalarning paydo bo'lishi.
16. Yer po'stining tuzilishi: ximiyaviy elementlar, minerallar, tog' jinslari
17. Oy –Yerning tabiiy yo'ldoshi. Oy fazalari
18. Eonlar, Eralar, davrlar
19. Yer-Oy umumiy og'irlik markazi atrofida aylanishi
20. Platforma va geosinklinallarning hosil bo'lishi
21. Asteroidlar, Meteoritlar, Kometalar
22. Qiyosiy va Poleogeografik tadqiqot usullari haqida
23. Makro, mezo va mikro relef shakllari
24. Geoxronologik jadval
25. Buyuk geografik kashfiyotlar bosqichi
26. Tog' haqida tushuncha. Tog'larning balandligiga ko'ra turlari
27. Tog'li o'lkalar, tog' massivlari, tog' zanjirlari, tog' tizmalari, yassi tog'lar, tog'liklar
28. Suvning ko'tarilishi va qaytishi
29. Qadimgi yoki Antik davr bosqichi
30. Alp tipidagi burmali tog'lar
31. Quyosh va Yerning paydo bo'lishi haqidagi gipotezalar
32. Havo massalari. Ekvatorial, tropik, mo'tadil, Arktika va Antarktika havo massalari.

33. To'g'ri, sochilma va yalpi radiatsiya. Albedo, nurlanish
34. Atmosferaning va Yer yuzasining issiqlik me'yor. Issiqlik mintaqalari
35. Kondensatsiya va sublimatsiya. Kondensatsiya balandligi
36. Yog'inlarni Yer yuzasida taqsimlanishi
37. Shamollar. Atmosfera harakatlari. Siklonlar va antisiklonlar
38. Havo namligi. Mutloq va nisbiy namlik
39. Izobaralar, Fasllar bo'yicha atmosfera bosimini o'zgarishi
40. Iqlim mintaqalari. Iqlim mintaqalarining vujudga kelishi va ularning asosiy ko'rsatkichlari
41. Iqlim mintaqalari doirasida tabiat zonalarini joylanishini umumsayyoraviy modeli
42. Zonallikning davriy qonuni
43. Geografik qobiqning rivojlanish manbalari: tog' jinslarining yotishi, tarkibi, xossalari; tektonik xarakterlar, vulqonlar, tabiiy geografik jarayonlar
44. Odamning paydo bo'lishi. Hozirgi tabiiy-geografik sharoitni vujudga kelishi
45. Atrof-muhit monitoringi. Monitoring darajalari.
46. Bashorat. Geografik bashorat va uning turlari
47. Sayyoraviy, mintaqaviy va maxalliy bashoratlar
48. Daryolarning to'yinish sharoiti va suv rejimiga ko'ra klassifikatsiyasi
49. Okean tagining relyef shakllari va geologik tuzilishi
50. Gurunt suvlarning paydo bo'lishi
51. Tuproq hosil qiluvchi g'ovaksimon nurash mahsulotlari
52. Tuproqning mexanik tarkibi
53. Organizmlar va tuproq hosil bo'lishi hamda geografiyasi.
54. Tuproq hosil bo'lishida iqlimning o'rni.
55. Tuproq hosil bo'lishida relyefning ahamiyati.
56. Tuproq gumusi va unumdorligi.
57. Tuproqlar geografik tarqalishining asosiy qonuniyatlari
58. O'rmon va o'rmon dasht tuproqlari
59. Dasht, chala cho'l va cho'l tuproqlari
60. Arktika, tundra va o'rmon tundra tuproqlari
61. Tuproq kesmasi va kartasini tahlil qilish
62. Tuproq boniteti. Tuproqlar muhofazasi
63. Geologiya fanining tarmoqlari
64. Minerallarning qattiqligi va Moos shkalasi
65. Kristallografik elementlar va shakllar
66. Intruziv va effuziv magmatizm hamda ularning relyefga ta'siri
67. Geologiya fanining tadqiqot usullari
68. Litologiya va yerning litologik tarkibi
69. Kollyuviy, delyuviy, prolyuviy, allyuviy yotqiziqklarining hosil bo'lishi
70. Mexanik tarkibga ko'ra tuproq klassifikatsiyasi
71. Tropik mintaqa tabiat zonalarini
72. Arktika va subarktika mintaqalari organik dunyosi
73. Shimoliy Yevropa tabiiy geografik o'lkalari

74. Afrika materigi tabiat zonalari
75. Shimoliy va Markaziy Afrika tabiiy geografik o'lkalari
76. Shimoliy Amerika organik dunyosi
77. Markaziy Amerika geografik o'rni, tabiiy sharoiti
78. Janubiy Amerika tabiiy hududiy bo'linishi
79. Avstraliya tabiat zonalari, organik dunyosi
80. Melaneziya, Mikroneziya, Polineziya orollari
81. Antarktida materigi geografik o'rni, o'rganilish tarixi
82. Dunyo okeani organik dunyosi, tabiat zonalari
83. Tinch okean organik dunyosi, xalq xo'jaligidagi ahamiyati
84. Atlantika okeani dengizlari va orollari
85. Atlantika okeani organik dunyosi, xalq xo'jaligidagi ahamiyati
86. Hind okeani dengizlari va orollari
87. Shimoliy Muz okeani organik dunyosi, xalq xo'jaligidagi ahamiyati
88. Janubiy Amerika iqlim mintaqalari
89. Mo'tadil mintaqa organik dunyosi
90. Old Osiyo va Kavkaz tabiiy geografik o'lkalari
91. Tinch okeaniga quyiluvchi Yevrosiyo daryolari
92. Yevrosiyo materigi ichki berk oqim havazasi
93. Yevrosiyo tabiat zonalarining joylashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillar
94. Yevrosiyo materigi ichki suvlari
95. Yevrosiyo materigi o'simliklari
96. Afrika materigi relyefi va foydali qazilmalari
97. Shimoliy Amerika materigi geografik o'rni, qirg'oq qiyofasi
98. Okeaniya geografik o'rni, tabiiy sharoiti, o'rganilish tarixi
99. Dunyo okeani suv osti relyefi
100. Tinch okean dengizlari va orollari
101. Atlantika okeani dengizlari va orollari
102. Hind okeani dengizlari va orollari
103. Shimoliy Muz okeani dengizlari va orollari
104. Sharqiy Yevropa (Sharqiy Yevropa tekisligi, Ural tog'lari, Qrim ya.o.)
105. Sharqiy Osiyo (Shimoli-Sharqiy Xitoy, Koreya ya.o., Yapon o.ri,)
106. Shimoli-Sharqiy Osiyo (Shimoliy Uzoq Sharq, Kamchatka ya.o.Saxalin o.Kurily o.ri)
107. Shimoliy Osiyo (G'arbiy Sibir pasttekisligi, O'rta Sibir yassi t.ri.Sharqiy Sibir)
108. Avstraliya tabiiy geografik o'lkalari. Sharqiy Avstraliya
109. G'arbiy Avstraliya platosi
110. Markaziy Avstraliya
111. Okean osti cho'kmalari va kotlovinalari
112. Aralash va keng bargli o'rmonlar tabiat zonalari
113. Tundra va tayga o'rmonlari tabiat zonalari
114. O'rmon-dasht va dasht tabiat komplekslari
115. Tabiat zonalarining almashinish qonuniyatlari
116. Qozog'iston past tog'lari okrugi geologik tuzilishi, rel'efi

117. To`rg`ay okrugi geografik o`rni, geologik tuzilishi, rel`efi
118. Mug`ojar okrugi iqlimi, ichki suvlari, o`simlik va hayvonot dunyosi
119. O`rta tabiat komplekslarini balandlik jihatidan mintaqalanishi.
(V.M.Chupaxin 1987y.)
120. O`rta Osiyo o`lkasini E.M.Murzayev tomonidan rayonlashtirilishi va uning jadvali.
121. O`rta Osiyo tekislik provinnsiyasi tarifi. (E.M.Murzayev bo`yicha)
122. O`rta Osiyo tog`lik provinsiyasi. (E.M.Murzayev bo`yicha)
123. Orol bo`yi qumli cho`llari (Shimoliy qismi)
124. Bekpaqdala tabiiy geografik hususiyatlari
125. Mo`yinqum tabiiy geografik hususiyatlari
126. Turon provinsiyasi muzliklari
127. Jo`ng`oriya Tyanshan provinsiyasi muzliklari
128. O`zboyorti
129. Kapetdog` oldi tekisliklari
130. Hozirgi davrda o`lkani o`rganishga yangicha yondoshish zaruriyati
131. Tog` va tekislik o`rtasida moddalar aylanib yurishi
132. Turkmaniston va Qozog`iston Respublikalaridagi qo`riqxonalar
133. Qirg`iziston va Tojikiston Respublikalaridagi qo`riqxonalar
134. O`rta Osiyo ko`llari va ularning tarqalishi.
135. O`rta Osiyo o`lkasining geografik o`rganilish tarixi.
136. Qoraqumning tabiiy-geografik hususiyatlari.
137. O`rta Osiyoning daryolariva ularning to`yinish manbaalari.
138. O`rta Osiyo iqlim hosil qiluvchi omillari.
139. O`rta Osiyo foydali qazilmalari
140. Tyanshan tog`lari va uning qismlari
141. O`zbekiston qo`riqxonalari
142. O`zbekistonda ekoturizm va uni rivojlantirish muammolari
143. O`zbekiston kanallari va ulardan samarali foydalanish muammolari
144. O`zbekiston suv omborlari va ularning geoekologik holati
145. O`zbekistonning iqlim hususiyatlari
146. O`zbekiston ichki suvlari va ularning muhofazasi
147. O`zbekiston tuproqlar geografiyasi
148. O`zbekiston o`simliklar dunyosi va ulaning muhofazasi
149. O`zbekiston hayvonot dunyosi va ularning muhofazasi
150. Muz-qordan to`yinuvcchi daryolarning gidrografik hususiyatlari
151. Amudaryo va unga antropogen ta`sir
152. Chotqol qo`riqxonasiga tabiiy geografik tavsif
153. Zomin tog` o`rmon geografiyasi
154. O`zbekiston tabiatiga antropogen ta`sir
155. O`zbekiston milliy bog`lari va ularning ahamiyati
156. O`zbekiston tabiat yodgorliklari
157. Aydarko`lning va uning iqlim hususiyatlari
158. O`zbekiston foydali qazilmalari
159. Toponimik tadqiqotlar usullari

160. Qadimgi Yunon olimlari toponimika haqida
161. Joyning holati, xususiyati, er yuzasi va iqlimiga bog`liq nomlar
162. Aholining ijtimoiy ahvolidan kelib chiqqan nomlar
163. Shaxslarning ism - familiyalariga qo`yilgan nomlar.
164. Kasb-hunarlar asjsida paydo bo`lgan nomlar
165. Turli tillarga mansub nomlar
166. Afsonaviy va diniy nomlar
167. Markaziy Osiyo mamlakatlari toponimlari
168. Geografik terminlar va ularning turlari
169. Xalq, qabila va urug`larga bog`liq nomlar.
170. Toponimika fanida qo`llaniladigan asosiy atamalar
171. Xalqona etimologiya
172. Yangi zamon nomlari. (Neotoponimlar)
173. O`rta Osiyo olimlarining toponimika rivojiga qo`shgan hissalar
174. Geografik nomlarning stratigrafik ustuni (Jizzax viloyati misolida)
175. Geografik nomlarning kelib chiqishi sabablari. Gidronimlar
176. Geografik nomlarni ajratib va qo`shib yozish qoidalari
177. O`simlik va hayvonlarga bog`liq nomlar
178. Afsonaviy va diniy nomlar
179. Qit`alar nomlari
180. Toponimik pozitivlik va nisbiy negativlik

Asosiy va qo`shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari.

Darslik va o`quv qo`llanmalar.

1. Baratov P., Sultanova N. Umumiy yer bilimi. T.: "Info Capital Group", 2019.
2. Vahobov H., Abdunazarov O`, Zaynutdinov A., Yusupov R. Umumiy Yer bilimi. – T.: Bilim, 2005
3. Abdunazarov O`, Mirakmalov M.T., Sh.M.Sharipov, Ibragimova R.A., Ibragimova A.A. Umumiy tabiiy geografiya. Toshkent, 2018.
4. P. Курбонниёзов., Умумий табиий география. Т; Ўқитувчи. 2019
5. Nizomov A va boshq. "Geologiya". O`quv qo`llanma T.: "Info Capital Group", 2019.
6. Xojimatov A.N., Xolmurodov SH.A. Tuproqlar geografiyasi. –T.: Fan va texnologiyalar.2018
7. Mamatqulov M., Egamov B. Geomorfologiya, geologiya asoslari bilan. Darslik.Toshkent. "Donishmand ziyosi" 2020
8. Abdunazarov O`.Q., Mirakmalov M.T., Sharipov Sh.M., Ibragimova R.A., Ibraimova A.A. Umumiy tabiiy geografiya. Darslik. Barkamol fayz media. 2018. 328 b.
9. Abdulqosimov A.A. Soatov A., Mirakmalov M. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. O`rta maktab darsligi. 6-sinf uchun. T. O`qituvchi, 2013.
10. Alibekov L.A. Inson va tabiat. Toshkent. Fan va texnologiya. 2016.
11. Vaxobov X., Abdulqosimov A.A., Alimkulov N.R. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. O`quv qo`llanma. T., 2020.

12. Baratov P., Mamatqulov M., Rafiqov A. O'rtta Osiyo tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. T. "O'qituvchi". 2002 y.

13. Baratov P. O'zbekiston tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. T. "O'qituvchi" 1996 y

Qo'shimcha adabiyotlar.

1. Nigmatov A.N. Yusupov R. Tabiiy geografik komplekslar va egzogen jarayonlar. -T.: Turon iqbol, 2006

2. Tulyaganov N.Sh. va boshqalar. Umumiy va tarixiy geologiya. T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020

3. Qurbonov A. S. "Geologiya" o'quv qo'llanma T.: «O'qituvchi», 1992

4. Xoshjanova K.K. Geologiya, Minerologiya va geodeziya asoslari. T.: O'quv qo'llanma. 2020

5. Alibekov L.A. O'rtta Osiyo tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. Samarqand, 2006.

6. Бабаев А.Г., Зонн И.С., Дроздов Н.Н., Фрейкин З.Г. Пустыни. Москва. Мысль. 1986.

7. Vlasova T.V. "Materiklar tabiiy geografiyasi". 1-2-qismlar. 1982 y.

8. Власова Т.В. "Физическая география материков" ч-1., ч-2. Т.1986.

9. Ryabchikov A.M. "Dunyo qit'alari tabiiy geografiyasi". Darslik. T. "O'qituvchi", 1986 y.

10. Sabitova N.I., Saidkarimova Z. Dunyoning tabiiy geografiyasi va topografiya asoslari. T., Universitet, 2007.

11. Qozoqov A., Mas'udov Q. "Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasidan amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ishlar", T. 1992.

Elektron ta'lim resurslari.

1. e-mail: m-geografiya@mail.ru

2. www.ziyonet.uz/ru/library/book/6767/libid/70110

3. www.nuu.uz/faculties/economy/index.php?lk=mi_kaf&ln=en

4. www.connect.uz/forum/index.php?showtopic=256&st=165

5. www.gov.uz/uz/content.scm?contentId=13040

II blok

Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya

Jizzax davlat pedagogika universiteti 5110500 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari bakalavriat ta'lim yo'nalishi bitiruvchilari uchun Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanlaridan Davlat Attestatsiyasi o'tkaziladi. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanlari bo'yicha Davlat Attestatsiyasi davomida bitiruvchi talabalardan:

- Iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga ta'sir etadigan asosiy omillar bo'yicha, darslik, o'quv qo'llanmalar va maxsus adabiyotlardan bilim egallash jarayonida foydalana bilishlari, o'quv ko'rgazmali vositalar xarita, atlas kabilarni o'quv bilish va ulardan foydalana bilish;

- bozor iqtisodiyotiga o'tish davri talablari asosida har taraflama chuqur bilim berish bilan birga Vatanni sevish va ardoqlash, milliy qadriyatlarni e'zozlash va ularga sidqidildan xizmat qilish ruhini singdirish;

- statistik ma'lumotlardan foydalana bilish, ularni tahlil qila bilishlari, jadval kartografik, karta-diagramma materiallaridan foydalana bilishlari va ularni tayyorlay bilishlari hamda baholash malakasi va ko'nikmalariga ega bo'lish;

- dunyo mamlakatlari iqtisodiy rivojlanishning notekisligi. Jahon xo'jaligi geografiya xalqaro geografik mehnat taqsimotining shakllanishi, jahon xo'jaligi tarmoqlarining rivojlanish qonuniyatlari va xususiyatlari haqida bilish;

- Markaziy Osiyoning chegaralari, geografik o'rni, qo'shni mamlakatlar bilan tarixiy geografik yaqinligi, tabiiy-resurs va demografik salohiyati. Hozirgi vaqtdagi siyosiy-iqtisodiy xolati, O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston Respublikalari-Markaziy Osiyoning muhim siyosiy-iqtisodiy geografik sub'ektlari sifatida, Markaziy Osiyo respublikalarining geografik tavsifi, rivojlanish muammolari va istiqbollari, tashqi iqtisodiy aloqalari va iqtisodiy rayonlarini har tomonlama tahlil qilishi hamda tafovutlarni tahlil qila bilish;

-O'zbekiston Respublikasining jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni, tabiiy resurslari, aholisi va mehnat resurslari, sanoat va qishloq xo'jaligi tarmoqlari, xizmat ko'rsatish sohalari, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari, iqtisodiy geografik rayonlari haqidagi tushunchaga ega bo'lish;

2023-2024 o'quv yilida "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" fanlaridan o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasi sinovining asosiy savollari

1. Dunyo siyosiy xaritasi shakllanishining yangi davr bosqichi
2. Dunyo siyosiy xaritasi shakllanishining Buyuk geografik kashfiyotlar davri bosqichi
3. Dunyo siyosiy xaritasi shakllanishining Eng yangi davr bosqichi.
4. Dunyo yoqilg'i energetika va elektrotxnika sanoati.
5. Dunyo metallurgiya va mashinosozlik sanoati.
6. Dunyo kimyo sanoati.
7. Dunyo rangli metallurgiya sanoati.
8. Dunyoda jng ko'p ko'mir qazib oladigan mamlakatlar.
9. Dunyo engil (to'qimachilik) saonati
10. Jahon transport tizimi geografiyasi.
11. Jahon quruqoik transporti.
12. Dunyo avtomobil transporti.
13. Jahon temir yo'li transporti.
14. Jahon suv yo'li transporti.
15. Jahon daryo transporti.
16. Xalqaro dengiz kanallari xaqida ma'lumot bering.
17. Jahon xavo tarnsporti.
18. Yevropo mamlakatlarining geografik o'rni, tabiiy sharoiti va resurslari.
19. Yevropa mamlakatlarining xo'jaligi.
20. Yevropa mamlakatlaridan o'ntasiga umumiy ma'lumot bering

21. Buyuk Britaniyaga iqtisodiy geografik o'rni.
22. Germaniya Federativ Respublikasining aholisi va mehnat resurslari
23. Rossiya Federatsiyasining tabiati va tabiiy resurslari.
24. Markaziy Amerika davlatlarining aholisi va mehnat resurslari.
25. Italiya mamlakatining sanoati va sanoat tarmoqlari.
26. Ispaniya qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari.
27. Italiya mamlakatining iqtisodiy geografik o'rni.
28. Moldova davlatining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
29. Bolqon yarim oroli mamlakatlarining aholisi va mehnat resurslari.
30. Rossiya Federatsiyasining sanoati va sanoat tarmoqlari.
31. Italiya qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari
32. Ispaniya va Portugaliya mamlakatlarining iqtisodiy geografik o'rni.
33. Bolqon yarim oroli mamlakatlarining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
34. Rossiya Federatsiyasining aholisi va mehnat resurslari.
35. Boltiq bo'yi davlatlarining sanoati va sanoat tarmoqlari.
36. Fransiya qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari.
37. Bolqon yarim oroli mamlakatlarining iqtisodiy geografik o'rni.
38. Italiya davlatining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
39. Ukraina Respublikasining aholisi va mehnat resurslari.
40. Fransiya mamlakatining sanoati va sanoat tarmoqlari.
41. Yevropaning mitti davlatlariga umumiy ta'rif. (Jadval asosida).
42. Boltiq bo'yi davlatlarining iqtisodiy geografik o'rni.
43. Fransiya mamlakatining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
44. Portugaliya mamlakatining aholisi va mehnat resurslari.
45. Rossiya Federatsiyasining qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari
46. Koreya yarim oroli mamlakatlarining aholisi va mehnat resurslari.
47. Kanadaning sanoati va sanoat tarmoqlari.
48. Janubi-sharqiy Osiyo mamlakatlari qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari
49. Boltiqbo'yi mamlakatlarining iqtisodiy geografik o'rni.
50. Turkiyaning tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
51. Eron, Afg'oniston va Pokistonning aholisi va mehnat resurslari.
52. Kavkazorti davlatlarining sanoati va sanoat tarmoqlari.
53. Xitoy qishloq xo'jaligi va tashqi iqtisodiy aloqalari.
54. Hindixitoy yarim oroli mamlakatlarining iqtisodiy geografik o'rni.
55. Buyuk Britaniya davlatining tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
56. Belarus Respublikasining aholisi va mehnat resurslari.
57. JARning sanoati va sanoat tarmoqlari.
58. Tropik Afrika davlatlariga umumiy ta'rif
59. Shimoliy Afrika davlatlarining iqtisodiy geografik o'rni
60. Markaziy Osiyo aholisining hududiy joylashuvi.
61. Markaziy Osiyo aholisining milliy, jinsi, yosh tarkibi.
62. Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiyotining hozirgi holati va tarkibi.
63. Markaziy Osiyo davlatlari sanoati geografiyasining shakllanishining o'ziga xos xususiyatlari.

64. Markaziy Osiyo yoqilg'i energetika sanoati.
65. Markaziy Osiyo metallurgiya sanoati.
66. Markaziy Osiyo mashinasozlik sanoati.
67. Markaziy Osiyo kimyo sanoati.
68. Markaziy Osiyo yengil sanoati.
69. Markaziy Osiyo oziq-ovqat sanoati.
70. Markaziy Osiyoda dehqonchilik tarmoqlari.
71. Markaziy Osiyoda chorvachilik tarmoqlari.
72. Markaziy Osiyoda yagona iqtisodiy makonning yaratilishi va iqtisodiy integratsiya.
73. Markaziy Osiyoda yagona iqtisodiy makonning yaratilishi.
74. Markaziy Osiyoda iqtisodiy integratsiya.
75. Markaziy Osiyo davlatlari transporti.
76. Markaziy Osiyo davlatlari tashqi iqtisodiy aloqalari.
77. Markaziy Osiyoning tabiiy sharoiti.
78. Markaziy Osiyoning tabiiy resurslari
79. Respublikaning tashkil topishi, chegaralari.
80. Respublikaning geografik o'rnining xususiyatlari.
81. Qozog'iston Respublikasi tabiiy sharoiti.
82. Qozog'iston Respublikasi tabiiy boyliklari.
83. Qozog'iston Respublikasi aholisi.
84. Qozog'iston Respublikasi sanoati.
85. Qozog'iston Respublikasi qishloq xo'jaligi.
86. Qozog'iston Respublikasi transporti.
87. Qozog'iston Respublikaning tashkil topishi, chegaralari, geografik o'ring xususiyatlari.
88. Qozog'iston Respublikaning tabiiy sharoiti, tabiiy boyliklari.
89. Qozog'iston Respublikaning aholisi.
90. Tojikiston Respublikasining tashkil topishi, chegaralari, geografik o'ring xususiyatlari.
91. Tojikiston Respublikasi tabiiy sharoiti.
92. Tojikiston Respublikasi tabiiy boyliklari.
93. Tojikiston Respublikasi aholisi.
94. Tojikiston Respublikasi sanoati.
95. Tojikiston Respublikasi qishloq xo'jaligi.
96. Tojikiston Respublikasi transporti.
97. Turkmaniston Respublikasining tashkil topishi, chegaralari, geografik o'ring xususiyatlari.
98. Turkmaniston Respublikasi tabiiy sharoiti.
99. Turkmaniston Respublikasi tabiiy boyliklari.
100. Turkmaniston Respublikasi aholisi.
101. Turkmaniston Respublikasi sanoati.
102. Turkmaniston Respublikasi qishloq xo'jaligi.
103. Qozog'iston va Turkmaniston Respublikalariga qiyosiy geografik tavsif
104. Qirg'iziston va Tojikiston Respublikalariga qiyosiy geografik tavsif

105. Markaziy Osiyo mamlakatlarining tashqi iqtisodiy aloqalari
106. Markaziy Osiyo mintaqasidagi ekologik muammolar
107. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi fanining maqsad va vazifalari
108. O'zbekiston Respublikasining tashkil topishi.
109. O'zbekistonda sug'orish sistemasining shakllanishi.
110. O'zbekiston tabiiy sharoitining asosiy xususiyatlari.
111. O'zbekiston og'ir sanoat tarmoqlari.
112. O'zbekiston foydali qazilmalari.
113. O'zbekiston Respublikasining tarixiy shakllanishi.
114. O'zbekiston yengil sanoati.
115. Qurilish materiallari sanoati.
116. O'zbekiston kimyo sanoati.
117. O'zbekiston oziq – ovqat sanoati.
118. O'zbekiston yoqilg'i energetika sanoati.
119. O'zbekiston viloyatlari aholisining milliy tarkibi.
120. O'zbekiston regionidagi yangi sanoat tarmoqlarining rivojlanishi.
121. O'zbekiston yengil sanoati.
122. O'zbekiston aholisi.
123. O'zbekiston tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari.
124. O'zbekiston iqlimining xo'jalik rivojlanishiga ta'siri.
125. O'zbekiston kon – qazlov sanoati.
126. O'zbekiston sanoati rivojlanishining regional xususiyatlari.
127. O'zbekiston relyefining xalq xo'jalikdagi ahamiyati.
128. O'zbekiston suv resurslaridan foydalanish.
129. O'zbekiston mashinasozlik va metalni qayta ishlash sanoati.
130. O'zbekiston kimyo va neft kimyo sanoati.
131. O'zbekiston metallurgiya sanoati
132. O'zbekiston aholisi o'sishi, joylashishi va mehnat resurslari.
133. Mirzacho'l iqtisodiy-geografik rayoni.
134. Farg'ona iqtisodiy-geografik rayoni
135. Toshkent iqtisodiy-geografik rayoni
136. Zarafshon iqtisodiy-geografik rayoni
137. Janubiy iqtisodiy-geografik rayoni
138. Quyi Amudaryo iqtisodiy-geografik rayoni
139. Demografik siyosat o'tkazish zaruriyati.
140. Maltuschilik va uning mohiyati
141. Demografiya haqida tushuncha.
142. Tug'ilish koeffitsiyentlari.
143. Demografik siyosat haqida tushuncha.
144. Aholi geografiyasining rivojlanishi
145. Tug'ilishning xususiy va maxsus koeffitsiyentlari.
146. Dunyo aholisining yosh va jins tarkibi.
147. Demografik bashorat haqida tushuncha
148. Aholi takror barpo bo'lishi turlari.

149. Milliy dinlar geografiyasi.
150. Aholining tabiiy o'sishi koeffitsiyentlari.
151. Aholi haqida nazariya va qonunlar.
152. Hind-Yevropa til oilasi va guruhlari
153. Osiyo qit'asida aholi joylashishi.
154. Migratsiyaning aholi tabiiy ko'payishiga ta'siri.
155. Yevropoid irqi geografiyasi.
156. Onalar va go'daklar o'limi tushunchasi.
157. Milliy shakllanish jarayonlari.
158. Aholini ro'yxatga olish xususiyatlari.
159. Maltuschilik va uning mohiyati.
160. Afrika qit'asida aholi joylashishi.
161. Amyerika qit'asida aholi joylashishi.
162. Oila demografiyasi.
163. Mongoloid irqi geografiyasi.
164. Avstraliya va Okyeaniya aholisining joylashishi va zichligi.
165. Aholi geografiyasi fanining asosiy vazifalari.
166. Tug'ilishning yig'indi koeffitsiyenti.
167. Bir, ikki va ko'p millatli davlatlar aholisi.
168. Mamlakatlar aholisi til tarkibining tashkil topish xususiyatlari
169. Dunyo aholisining ko'payish tyendyentsiyasi
170. Qit'alar bo'yicha aholi tabiiy o'sishi tiplari.
171. Aholi haqida manbalar.
172. Demografiya fanining rivojlanishi
173. Aholi takror barpo bo'lishining nyetto koeffitsiyenti.
174. Demografik siyosat o'tkazish zaruriyati.
175. Buddizm dini geografiyasi
176. Oila va uning vazifalari.
177. Aholi takror barpo bo'lishining brutto koeffitsiyenti
178. Dunyo aholisi sonining o'sish dinamikasi
179. Demografik portlash tushunchasi va uning sabablari.
180. Dunyo halqlari migratsion jarayonlari
181. Demografik siyosat o'tkazish zaruriyati.
182. Aholi soni haqida tushuncha
183. Dunyo aholisining joylashuvi.
184. O'rta Osiyo aholisi etnografiyasi
185. Qadimgi aholi migratsiyalari.
186. Migratsiyaning aholi tabiiy ko'payishiga ta'siri.
187. Oila demografiyasi.
188. Mongoloid irqi geografiyasi.
189. Avstraliya va Okyeaniya aholisining joylashishi va zichligi.
190. Aholi geografiyasi fanining asosiy vazifalari.
191. Tug'ilishning yig'indi koeffitsiyenti.
192. Milliy shakllanish jarayonlari.
193. Bir, ikki va ko'p millatli davlatlar aholisi.

194. Mamlakatlar aholisi til tarkibining tashkil topish xususiyatlari
195. Onalar va go‘daklar o‘limi tushunchasi.
196. Aholini ro‘yxatga olish xususiyatlari.
197. Dunyo aholisining ko‘payish tyendyentsiyasi
198. Maltuschilik va uning mohiyati.
199. Qit‘alar bo‘yicha aholi tabiiy o‘sishi tiplari.
200. Aholi haqida manbalar.
201. Demografiya fanining rivojlanishi
202. Aholi takror barpo bo‘lishining nyetto koeffitsiyenti.
203. Demografik siyosat o‘tkazish zaruriyati.
204. Buddizm dini geografiyasi
205. Oila va uning vazifalari.
206. Aholi takror barpo bo‘lishining brutto koeffitsiyenti
207. Dunyo aholisi sonining o‘shish dinamikasi
208. Demografik portlash tushunchasi va uning sabablari.
209. Toponimik tadqiqotlar usullari
210. Qadimgi Yunon olimlari toponimika haqida
211. Joyning holati, xususiyati, er yuzasi va iqlimiga bog‘liq nomlar
212. Aholining ijtimoiy ahvolidan kelib chiqqan nomlar
213. Shaxslarning ism - familiyalariga qo‘yilgan nomlar.
214. Kasb-hunarlar asjsida paydo bo‘lgan nomlar
215. Turli tillarga mansub nomlar
216. Afsonaviy va diniy nomlar
217. Markaziy Osiyo mamlakatlari toponimlari
218. Geografik terminlar va ularning turlari
219. Xalq, qabila va urug‘larga bog‘liq nomlar.
220. Toponimika fanida qo‘llaniladigan asosiy atamalar
221. Xalqona etimologiya
222. Yangi zamon nomlari. (Neotoponimlar)
223. O‘rta Osiyo olimlarining toponimika rivojiga qo‘shgan hissalar
224. Geografik nomlarning stratigrafik ustuni (Jizzax viloyati misolida)
225. Geografik nomlarning kelib chiqishi sabablari. Gidronimlar
226. Geografik nomlarni ajratib va qo‘shib yozish qoidalari
227. O‘simlik va hayvonlarga bog‘liq nomlar
228. Afsonaviy va diniy nomlar
229. Qit‘alar nomlari
230. Toponimik pozitivlik va nisbiy negativlik

Asosiy va qo‘shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari.

Darslik va o‘quv qo‘llanmalar.

1. Soliev A. va boshqalar. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya. Darslik. Toshkent, 2019.
2. Soliev A., Maxamadaliev R. Iqtisodiy geografiya asoslari. Toshkent, Universitet, 1996.

3. Soliev A., Safarov I. Iqtisodiy va siyosiy geografiya asoslari. –T., Universitet, 2003.
4. Jumaxanov Sh.Z., Toshpo'latov A.M. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya: Masalalar to'plami. Namangan. 2019.
5. Soliev A. Iqtisodiy geografiya: nazariya, metodika va amaliyot. Toshkent, 2013
6. Asanov A., Nabixonov M., Safarov I. O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geogrofiyasi. Toshkent, O'qituvchi, 1994.
7. Z. N. Tojiyeva. Aholi geografiyasi. Darslik. Toshkent. "Noshir" 2019 y
8. Z. N. Tojiyeva. F. A. Do'smonov. Demografiya. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2020
9. Bo'riyeva M, Tojiyeva Z., Zokirov S. Aholi geografiyasi va demografiya asoslari Toshkent-2011
10. Болтаев М.Ж. Марказий Осиё давлатлари иқтисодий ва ижтимоий географияси. “Университет” нашриёти. Тошкент – 2003 й
11. Пардаев Ғ.Р. Марказий Осиё мамлакатлари иқтисодий ва ижтимоий географияси. “Университет” нашриёти. Ангрен – 2003 й.

Qo'shimcha adabiyotlar.

1. Maksakovskiy V.P. Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya mira. M. 2009.
2. Saushkin Yu. G.. «Vvedenie ekonomicheskuyu geografikiyu». Moskva. 2009.
3. Abirqulov Q., Kurbanniyozov R. “Iqtisodiy geografiyadan amaliymashg`ulotlar” Urganch. 1999.
4. Qo`chqorov A. A. “Jahon mamlakatlari iqtisodiy-siyosiy gaografiyasi”. T.: 2000
5. Abirqulov Q. “Iqtisodiy geografiya”. T 2004
6. Qayumov A. va boshqalar. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy gaeografiyasi. T., 2006.
7. Dunyo mamlakatlari. T. 2014. (Kichik ensiklopediya).
8. Стараны мира М. 2013. (Малая энцклопедия)

Elektron ta'lim resurslari.

1. www.ziyonet.uz
2. www.nuu.uz
3. www.connect.uz
4. www.gov.uz
5. Internet sayt: [www. WGEO. ru](http://www.WGEO.ru)
6. [www. geografiya. ru](http://www.geografiya.ru)

III blok.

Geografiya va iqtisodiy bilim asoslarini o'qitish metodikasi fani bo'yicha

Jizzax davlat pedagogika universiteti 5110500 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari bakalavriyat ta'lim yo'nalishi bitiruvchilari uchun Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari o'qitish metodikasi fanlaridan Davlat Attestatsiyasi o'tkaziladi. Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari o'qitish metodikasi fanlari bo'yicha Davlat Attestatsiyasi davomida bitiruvchi talabalardan:

- Geografiya darsida o'quvchilar bilan olib boriladigan ma'naviy - ma'rifiy ishlar haqida bilimga ega bo'lish;

- talabalar o'qitish metodikasi fani maqsadlari, oliy o'quv yurtlarida o'rgatiladigan geografiya fanlari mazmuni haqida to'liq tasavvurga ega bo'lish;

- tegishli geografik bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish. Geografiya o'qitish nazariyasi va metodikasi fani tarixi, uning bugungi kundagi dolzarb muammolari, ilg'or pedagogik texnologiyalar bilan tanishish;

- o'qitishning metod va usullari, ularni ta'lim jarayonida qo'llash shakllarini aniqlay olish;

- xorijiy mamlakatlar geografiya fanida qo'llanilayotgan tajribalarini amaliyotga tadbiiq eta olish;

- Geografiya o'qitish shakllari (dars, eukurkursiya, kuzatishlar, sinfdan va maktabdan tashqari ishlar) ularni tashkil etish va o'tkazish metodlari bilan amaliy tanishish;

2023-2024 o'quv yilida "Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari o'qitish metodikasi" fanlaridan o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasi sinovining asosiy savollari

1. Geografiya ta'limida metodikasi fanining pedagogika fanlar tizimida tutgan o'rni.

2. Geografiya ta'limi metodikasining boshqa fanlar bilan aloqasi.

3. Geografiya ta'limi metodikasining geografik tushunchalarni shakllantirishdagi ahamiyati.

4. Geografiya ta'limida metodikasi fanining fanning maqsad, vazifalari, obyeksi va predmeti

5. Qadimgi davrda geografiya ta'limining rivojlanishi.

6. O'rta asrlarda geografiya ta'limining rivojlanishi

7. Buyuk geografik kashfiyotlar bosqichi

8. Ilmiy geografik tadqiqotlar davrida geografiya ta'limining rivojlanishi

9. Geografiya fanini va o'qitish metodikasining rivojlanishiga hissa qo'shgan olimlar

10. Ilmiy tadqiqot ishlarinining takomillashib borishi, ularni tashkil etish usullari

11. Nazariy tadqiqot usullari, eksperimental-emperik tadqiqot usullari

12. Tarixiy tadqiqot usullari, tarixiy tadqiqot usullari statistik-matematik usul, tizimli-tuzilish usullari.

13. Maktab geografiyasining ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarining turli davrlarda o'zgarib borishi

14. Maktab geografiyasining umumiy va xususiy maqsadlari

15. Kompetensiya, uning turlari va ahamiyati.

16. Bilim, ko'nikma, malaka, maktab geografiyasining maqsadi, mazmuni, tarkibiy tuzilishi

17. Maktab geografiyasi kursi mazmunidagi o'zgarishlar.

18. Boshlang'ich ta'limda geografiya ta'limi mazmuni

19. Tabiiy geografiya mazmuni va vazifalari

20. Iqtisodiy geografiya kursining maqsad va vazifalari
21. Tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy jarayon hamda hodisalarni kuzatish, aniqlash, tushunish va tushuntirish kompetensiyasini misollar yordamida ifodalang.
22. Geografik obyektlar, joy nomlarini to'g'ri qo'llay olish kompetensiyasini misollar yordamida izohlang.
23. Globus, geografik atlas va xaritalardan amaliyotda foydalana olish kompetensiyasini misollar yordamida izohlang.
24. Qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash .
25. Geografiya ta'limiga doir ilmiy tadqiqotlar.
26. Geografik globuslar bilan ishlash uslubi.
27. Geografik kartalar bilan ishlash.
28. Geografiya darsi.
29. Geografiya maydonchasi.
30. Geografiya olimpiadasi.
31. Geografiya ta'limi uslubi fani maqsadi.
32. Geografiya ta'limi uslubiga doir ilmiy tadqiqotlar.
33. Geografiya ta'limida o'quvchilarning bilish faoliyatlarini aktivlashtirish.
34. Geografiya ta'limida o'quvchilarning bilish faoliyatlari.
35. Geografiya ta'limning hayot bilan boglanishi.
36. Geografiya o'qituvchisi.
37. Geografiya fani predmeti.
38. Geografiya va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi maqsadi
39. "Geografiya va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasining vazifasi
40. Pedagogik texnologiya
41. Geografiya fanidan birinchi darslik
42. Pedagogik texnologiyalarning qoidalari
43. Geografiya o'qituvchisi.
44. Geografiya fani predmeti.
45. Darslik bilan ishlash uslubi.
46. Kuzatish uslubi.
47. Qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash uslubi.
48. Maktab geografiya kurslari dasturlari.
49. Maktab geografiyasining ta'limiy ahamiyati.
50. Kuzatish uslubi.
51. O'qituvchining rejalashtirish ishlari.
52. Geografiya darsliklari.
53. Tajriba uslubi.
54. O'qituvchining rejalashtirish ishlari.
55. Geografiyani o'qitishda foydalaniladigan o'qitish shakllarini aniqlang.
56. Iqtisodiy va ijtimoiy geografik o'quv ekskursiyalari haqida yozing.
57. Yangi mavzuni o'rganish darsi sharoitda o'tkaziladigan sharoitni ayting.
58. Geografiya to'garagini asosiy maqsadi va o'tkazilish tartib.
59. Geografiya xonasida o'quvchining ish joyi va unga qo'yiladigan talablar.
60. Darsning asosiy turlari chizmasini chizing va izohlang.
61. Geografik konferentsiyalarni tashkil etish sharoitlari va o'tkazilish tartibi.

62. O'qitishni texnik vositalariga haqida yozing.
63. O'quv sayoxatlarini maqsadi, vazifalari, turlarini yozing.
64. Geografik ko'nikma va malakalarni shakllantirishning bilimlar sifati bilan aloqadorligi haqida yozing.
65. Darsning darsdan tashqari ishlar bilan o'zaro uzviy bog'liqligini misollar bilan yozing.
66. Geografiya xonasi va unda o'qituvchining ish joyini izohlang.
67. Geografik tushunchalarning turlarini va ularni shakllantirishning asosiy metodlarini ayting.
68. Geografiya ta'limini tashkil etish shakllari va ularga ta'rif yozing.
69. Tabiiy geografik o'quv ekskursiyalari turlari haqida yozing.
70. Geografiya darslarida predmetlararo aloqalar qanday amalga oshiriladi?
71. Darsni ilmiy bo'limi nimalar orqali ochib beriladi?
72. Geografik ko'nikmalarni shakllantirish darsi qanday tarkibiy qismlardan iborat?
73. Transport korxonalarini o'rganish tartibini aniqlang.
74. O'qituvchini geografiya xonasida olib boradigan tashkiliy-xo'jalik ishlari qanday bosqichlarga bo'linadi?
75. O'quv sayohatlarini maqsadi, vazifalari, turlarini yozing.
76. Geografiya ta'limini tashkil etish shakllari va ularga ta'rif yozing.
77. Yangi mavzuni o'rganish darsi sharoitda o'tkaziladigan sharoitni ayting.
78. Transport korxonalarini o'rganish tartibini aniqlang.
79. Iqtisodiy va ijtimoiy geografik o'quv ekskursiyalari haqida yozing.
80. Geografiyani o'qitishda foydalaniladigan o'qitish shakllarini aniqlang.
81. Geografik konferentsiyalarni tashkil etish sharoitlari va o'tkazilish tartibi.
82. Darsni ilmiy bo'limi nimalar orqali ochib beriladi?
83. Geografiya xonasida o'quvchining ish joyi va unga qo'yiladigan talablar.
84. 1997 yil 30 avgustda Oliy majlis tomonidan qabul qilingan Milliy ta'lim dasturi
85. O'zbekiston mustaqillikka erishgan so'ng geografiyadan maktabda joriy qilingan predmetlar
86. Geografiya ta'limi uslubi fani predmeti, maqsadi va vazifalari.
87. Maktab geografiyasining ta'limiy ahamiyati.
88. O'zbekiston maktablarida geografik ta'limning yo'lga qo'yilishi.
89. Geografiya ta'limining hayot bilan bog'lanishi.
90. Geografik kartalar bilan ishlash.
91. O'zbek maktablarida geografiya ta'limining muayyan tartibga tushishi.
92. Darslik bilan ishlash.
93. O'zbekiston maktablarida geografik ta'limning yo'lga qo'yilishi.
94. Maktabda mustaqil ish darsi.
95. O'zbek maktablarida geografiya ta'limining muayyan tartibga tushishi.
96. PISA
97. O'qitishda yangi pedagogik texnologiyalar. Noana'naviy usullar va kompyuter texnologiyalardan foydalanish
98. TALIS

99. Geografiya darsliklari va ularga qo'yiladigan talablar
100. Geografiya darslarini rejalashtirish.
101. Geografiya darsi va uning turlari
102. Geografiya darsi tahlili va tahlilga qo'yiladigan talablar
103. Globus, geografik atlas va xaritalardan amaliyotda foydalana olish kompetensiyasini misollar yordamida izohlang.
104. TIMSS
105. Geografiya ta'limida sinfdan tashqari ishlarning turlari, ularning maqsad va vazifalari
106. Sinov darslarining zaruriyati
107. Tabiiy geografiyaning mazmuni va vazifalari
108. Geografiya ta'limida ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish
109. Tabiatni muhofaza qilish va ekologik madaniyat kompetensiyasini misollar yordamida izohlang.
110. PIRLS

Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari.

Darslik va o'quv qo'llanmalar.

1. Mo'minov O. A. Geografiya ta'limi metodikasi. T. «O'qituvchi» 1986 y
2. Mo'minov O. A. Zamonaviy geografiya darsiga qo'yiladigan talablar. T. «O'qituvchi» – 1990
3. D.Tojiboeva.Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi.T. “Fan va texnologiya”.2009 yil
4. AbdievaZ.A. Geografiya fanida noan'anaviy dars usullaridan foydalanish. Navoiy., 2003
5. Saydamatov F. Geografiya o'qitish metodikasi. Ma'ruzalar matni.
6. Валихўжаев Б. Самарқандда олий таълим мадрасаои олия –университет тарихидан лавхалар. – Самарқанд, 2001. – 184 б. Даринский А.В.
7. География ўқитиш методикаси. // Педагогика институтлари учун ўқув кўлланмаси. – Т.: Ўрта ва олий мактаб, 1964. - 436 б.
8. Ваҳобов Ҳ., Зайнутдинов А. География ўқитиш методикаси. 1-қисм Маърузалар матни. - Т.: Университет, 2000.
9. Вахобов Н., Mirzamahmudov O.T. Geografiya o'qitish metodikasi // uslubiy qo'llanma. Namangan, NamDU, 2016.

Qo'shimcha adabiyotlar.

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbiiy asoslari. T. “Fan va texnologiya”. 2006 y
2. Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Ҳ., Сайфуров Д.М. Тўраев А.Б., Инновацион таълим технологиялари / – Т.: ТДПУ, 2015. – 208 б.
3. Инновационная деятельность в системе образования / отв. ред. Н.Ф.Гребенщиков. – М.: Перо, 2011.

4. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар / Таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар. – Т.: Истеъдод жамғармаси, 2009. – 160 б.

5. Ишмухамедов Р. Таълимда инновация – Т.: Fan va texnologiyalar нашриёти, 2010.

6. Йўлдошев Ж.Ф., Усмонов С.А Педагогик технология асослари: Қўлланма. – Т.: Ўқитувчи, 2004. – 104 б.

7. Летягин А.А. Современный кабинет географии: методич. пособие. – М.: Дрофа, 2009.

8. Максаковский В.П. Научные основы школьной географии. – М.: Просвещение, 1982.

9. Методика обучения географии в средней школе / под. ред. И.С. Матрусова. – М.: Просвещение, 1985.

10. Musayev P., Musayev J. 8-sinf Geografiya // O‘zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi – T.:Sharq, 2019. – 176 b

Elektron ta’lim resurslari.

1. [www. jdpu.uz](http://www.jdpu.uz)
2. www. pedagog.uz
3. www. Ziyonet.uz
4. www. lex.uz
5. www. bilim.uz
6. www. gov.uz

IV blok.

Iqtisodiyot (Tadbirkorli asoslari, Moliya, soliq va soliqqa tortish, kredit munosabatlari)

Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha

Jizzax davlat pedagogika universiteti 5110500 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari bakalavriat ta’lim yo‘nalishi bitiruvchilari uchun Iqtisodiyot (Tadbirkorli asoslari, Moliya, soliq va soliqqa tortish, kredit munosabatlari) fanlaridan Davlat Attestatsiyasi o‘tkaziladi. Iqtisodiyot (Tadbirkorli asoslari, Moliya, soliq va soliqqa tortish, kredit munosabatlari) fanlari bo‘yicha Davlat Attestatsiyasi davomida bitiruvchi talabalardan:

- Iqtisodiyot fanlarining tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo‘nalishlarini iqtisodiy-statistik tahlil qilish;

- jahon xo‘jaligi va alohida mintaqalarida ijtimoiy-iqtisodiy sohalarida ro‘y berayotgan jarayonlar va tendensiyalarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish;

- xalqaro mehnat taqsimotining xalqaro iqtisodiy munosabatlar shakllanishi va rivojlanishining asosiy omili ekanligi, uning shakllari va zamonaviy xususiyatlari haqida bilimlarga ega bo‘lish;

- xalqaro savdoning xususiyatlari va boshqarish yo‘llari, kapital, valyuta-moliya, ishchi kuchi va boshqa resurslarning xalqaro harakati va zamonaviy tendensiyalari haqida umumiy bilimlarga ega bo‘lish;

- jahon xo'jaligida rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning o'rni va roli, xalqaro iqtisodiy integratsiya va xalqaro iqtisodiy tashkilotlar, O'zbekistonning ular bilan aloqalari va jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni haqida umumiy bilimlarga ega bo'lish;

- tadbirkorlik faoliyatini to'g'ri tashkil etish, uning iqtisodiy o'sish va aholining turmush darjasini oshirishdagi ahamiyatini tahlil qila olish;

- tadbirkorlik qarorlarining mohiyati va ularga qo'yiladigan talablar haqida bilim va ko'nikmaga ega bo'lish;

- tadbirkorlikni boshqarish, muassasa personalini ish faoliyati, mehnat unumdorligi haqidagi axborotlarni tahlil qila olish;

2023-2024 o'quv yilida "Iqtisodiyot (Tadbirkorlik asoslari, Moliya, soliq va soliqqa tortish, kredit munosabatlari)" fanlaridan o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasi sinovining asosiy savollari

1. Makroiqtisodiyot va mikroiqtisodiyot asoslari fanining mazmuni, vazifalari va predmeti.

2. Resurslarning cheklanganligi va iqtisodiyotning bosh masalasi.

3. Resurslarni taqsimlashda narxning ahamiyati.

4. Muvozanat narxning shakllanishi.

5. Iqtisodiy ehtiyoj tushunchasi.

6. Iqtisodiy qonunlar va ularning amal qilish xususiyatlari.

7. Ishlab chiqarish xarajatlari. Doimiy va o'zgaruvchan xarajatlar.

8. Talab va taklif tushunchasi. Talab va taklif egri chizig'i.

9. Talabga ta'sir qiluvchi omillar.

10. Taklif qonuni. Taklif funksiyasi.

11. Muvozanatlik tushunchasi. Bozor muvozanati va muvozanat narx.

12. Bozor muvozanatining o'zgarishi va unga ta'sir qiluvchi omillar.

13. Elastiklik tushunchasi. Elastiklik koeffitsenti.

14. Talab va taklif funksiyasi uchun elastiklik koeffitsentini hisoblash.

15. Elastik va noelastik talab. Talab elastikligiga ta'sir qiluvchi omillar.

16. Iste'mol nazariyasi. Iste'molchi tanloviga ta'sir qiluvchi omillar.

17. Iste'molchi ehtiyojini qondirish darajasi. Naflik funksiyasi

18. "Daromad-iste'mol" chizig'i va uning xususiyatlari.

19. Normal va past kategoriyali tovarlar uchun Engel chiziqlari.

20. Normal va Giffen tovarlari uchun daromad va almashtirish samarasi.

21. Noaniqlik va tavakkalchilik. Ehtimol tushunchasi va uning turlari.

22. Tavakkalchilikni vujudga kelishi sabablari. Tavakkalchilik o'lchovi.

23. Firma tushunchasi. Tadbirkorlik firmalarining asosiy shakllari.

24. Ishlab chiqarish jarayoni, ishlab chiqarish omillari va ularning turlari.

25. Ishlab chiqarish funksiyasi, bir omilli va ko'p omilli ishlab chiqarish funksiyalari.

26. Izokvantalar kartasi va uning xususiyatlari.

27. Ishlab chiqarish omillarining o'zaro almashuvi. Chekli almashtirish normasi.

28. Raqobat tushunchasi va raqobat turlari.

29. Sof monopoliya. Monopolistik bozorga kirishdagi to'siqlar. (Tabiiy monopoliyalar. Sof monopoliyada monopol narx va monopol mahsulotni aniqlash)
30. Monopolistik talab va taklif.
31. Monopol hokimiyat va monopol hokimiyat ko'rsatkichlari.
32. Raqobatlashgan monopol bozor samaradorligi. Oligopoliya va uning xususiyatlari.
33. Monopoliyaga qarshi qonunchilik.
34. Narx tushunchasi, tamoillari va funksiyalari. Bozor sharoitida amal qiluvchi narx turlari
35. Bozor munosabatlarida mehnat resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlari. Mehnat sig'imi va mehnat samaradorligi.
36. Mehnat unumdorligining kamayish qonuni
37. Iqtisodiy davrlarning mohiyati. Iqtisodiy tebranishlarning sabablari: ilmiy texnika taraqqiyoti.
38. Ishsizlik tushunchasi, ish bilan bandlar va ishsizlar.
39. Ishsizlikning neoklassik va keynscha konsepsiyalari.
40. Ishsizlik turlari va ish bilan to'la bandlik. Ishsizlikning haqiqiy va tabiiy darajasi.
41. Inflatsiya: mohiyati, hisoblanishi va turlari. Inflatsiya darajasi
42. Yalpi talab va yalpi taklif tushunchasi. Yalpi talab ta'sirida yalpi taklif egri chizig'idagi siljishlar.
43. Iste'mol funksiyasining algebraik ko'rinishi. Asosiy psixologik qonun.
44. Daromad va iste'mol o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. Jamg'arish funksiyasi va grafigi.
45. Iste'molga hamda jamg'arishga chegaraviy moillik. O'zbekiston Respublikasida iste'mol va jamg'arish jarayonlari xususiyatlari.
46. Investitsiyalar. O'zbekiston Respublikasi investitsiya siyosatining o'ziga xos xususiyatlari
47. Keynsning makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi. Bozor mexanizmi tomonidan yalpi talab va yalpi taklif muvozanati ta'minlanishining doimiy emasligi.
48. Investitsiya-jamg'arish modeli. Investitsiyalash va jamg'arish rejalarining turlicha ekanligi.
49. Daromadlar-xarajatlar modeli- Keyns xochi.
50. Davlat budjetining mohiyati, tarkibi va funksiyalari. Daromadlarni qayta taqsimlash.
51. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish va rag'batlantirish
52. Tadbirkorlik infratuzilmasi: tadbirkorlikka xizmat ko'rsatuvchi tuzilmalar
53. Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash zarurati va yo'nalishlari
54. Tadbirkorlikda buxgalteriya hisobining asosiy maqsadi
55. O'zbekistonda tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning asosiy yo'nalishlari
56. Investitsiyalashni turlari va shakllari

57. Kredit uyushmasi haqida ma`lumot bering
58. O`zbekistonda tadbirkorlikni qo`llab-quvvatlash siyosati
59. Tadbirkorlikda biznes reja tuzish bosqichlari
60. O`zbekistonda kreditlash sistemasi
61. Tadbirkorlikni qo`llab-quvvatlashda jahon tajribasi
62. Ommaviy (davlat) mulkiga asoslangan tadbirkorlik
63. Tadbirkorlik subektlariga imtiyozli kreditlar nima maqsadda beriladi
64. Tadbirkorlik infratuzilmasi, tadbirkorlikka xizmat ko`rsatuvchi tuzilmalar
65. Marketingning asosiy tamoyillari
66. Soliq stavkasi, soliq yuki
67. Tadbirkorlik asoslari fanining boshqa fanlar bilan aloqasi
68. Davlat soliq siyosati va soliq turlari
69. Tadbirkorlik faoliyatini moliyalash tashqi manbalariga qanday tuzilmalar kiradi
70. Biznes inkubatorlar va tadbirkorlikda ularning roli
71. Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarda marketing xizmati vazifalari (tamoyillari)
72. Lizing munosabatlari, ularning iqtisodiy mazmuni
73. Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirishning maqsadi va vazifalari
74. Tadbirkorlik faoliyatining moliyaviy holatini baholash
75. Lizingning afzalliklari nimalarda namoyon bo`ladi
76. Tadbirkorlikka oid dastlabki tadqiqotlar
77. Tadbirkorlik iqtisodiyotni harakatlantiruvchi kuch
78. Tadbirkorning psixologik qiyofasi
79. Tadbirkorlik asoslari fani obyekti
80. Tadbirkorlik asoslari fani predmeti
81. Tadbirkorlik asoslari fani vazifalari
82. Tadbirkorlik asoslari fani uslubiyoti
83. Tadbirkorlik” tushunchasining mohiyati
84. “Tadbirkorlik” tushunchasining shakllanishi va rivojlanishi
85. “Tadbirkorlik” va “Biznes” tushunchalari
86. Tadbirkorlikning asosiy belgilari
87. Tadbirkorlikning asosiy tamoyillari va ularning ro‘yobga chiqarilishi
88. Tadbirkorlikda tavakkalchilikning o‘rni va roli
89. Tadbirkorlikda tavakkalni baholash va uning usullari
90. Tadbirkorlikda xavf-xatarlar va ularni pasaytirish yo‘llari
91. Tadbirkorlikning iqtisodiy taraqqiyotdagi roli
92. Tadbirkorlikning jamiyat ijtimoiy hayotidagi ahamiyati
93. Tadbirkorlikning paydo bo‘lishi va rivojlanishi
94. Rivojlangan mamlakatlarda tadbirkorlikning taraqqiyot bosqichlari
95. O‘zbekistonda tadbirkorlikning rivojlanish xususiyatlari
96. O‘zbekistonda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari

97. O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida tadbirkorlikning o'rni va roli
98. O'zbekistonda tadbirkorlikning kelajakdagi istiqbollari
99. Tadbirkorlik g'oyasi va uning ahamiyati
100. Tadbirkorlik g'oyasini shakllantirish va amalga oshirish tartibi
101. Tadbirkorlik tafakkuri va tadbirkorlik falsafasi
102. Tadbirkorlik falsafasining asosiy tamoyillari
103. Firma falsafasi va uning ahamiyati
104. Marketing, uning mohiyati va ahamiyati
105. Tadbirkorlikda marketingning o'rni va roli
106. Marketingning maqsadlari va vazifalari
107. Marketingning funksiyalari
108. Marketing funksiyalarini tadbirkorlikda qo'llash
109. Tadbirkorning marketing strategiyasi va taktikasi
110. Tadbirkorlikda savdo tuzilmalarining roli
111. Tadbirkorlikda birjalarning roli
112. Tadbirkorlikda ko'rgazmalar va yarmarkalarning roli
113. Tadbirkorlikda raqobatning roli va vazifalari
114. Tashqi savdoni tartibga solishning tarif va notarif usullari
115. Respublikamiz qaysi xalqaro tashkilotlar bilan tashqi iqtisodiy aloqalarini rivojlantirib bormoqda
116. Tashqi savdoni erkinlashtirish deganda nimani tushunasiz?
117. O'zbekiston Respublikasining JSTga a'zo bo'lish istiqbollarini xarakterlab bering
118. Keyingi yillarda tashqi savdo sohasida ro'y berayotgan o'zgarishlarni ko'rsatib bering
119. Respublikamizning eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy rivojlanish istiqbollari
120. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi
121. Jahon xo'jaligida inson resurslari. Bandlik va ishsizlik
122. Jahon ishchi kuchi bozorining mohiyati va paydo bo'lish sabablari
123. Mehnat migratsiyasining asosiy yo'nalishlari va markazlari
124. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining milliy iqtisodiyotga ta'siri
125. Ishchi kuchi xalqaro migratsiyasining eksportyor va importyor mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri
126. «Aqli kishilarning ketib qolish» muammosining mohiyati
127. Jahon ishchi kuchi bozorining vujudga kelish sabablari.
128. JIKBning mohiyati nimada?
129. Mehnat migratsiyasining asosiy yo'nalishlari va markazlari.
130. Mehnat migratsiyasining qanday ko'rinishlarini bilasiz?
131. O'zbekistonning xalqaro migratsiya aylanmasidagi holatini tushuntiring?
132. Xalqaro iqtisodiy integratsiya
133. Ishchi kuchi importidan olinadigan iqtisodiy samara qanday?
134. Xalqaro savdoning zamonaviy nazariyalari

Asosiy va qo‘shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari.

Darslik va o‘quv qo‘llanmalar.

1. N.Xolmatov. N.Imomova. «Makro va mikroiqtisodiyot» Fanidan o'quv qo'llanma. — T.: «Tafakkur avlodi», 2020.
2. B.T. Salimov, M.S. Yusupov, B.B. Salimov. Mikroiqtisodiyot. Darslik –T.: Iqtisodiyot, 2019.
3. E.I.Ergashyev, I.Bakiyeva, Sh.Fayziyev, B.Shermuxamedov. Mikroiqtisodiyot. Makroiqtisodiyot. Darslik.-T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019
4. G’E.Zaxidov, M.T.Asqarov, Z.A.Djumayev, H.A.Hakimov. Makroiqtisodiyot. Darslik.-T.:2019
5. Vaxabov A.V. va boshqalar. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Darslik. – T.: Fan va texnologiya. 2015 y
6. Nazarova G.G., Iminov Z.M., Xalilov X.X., Xamidov O.B. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Darslik.–T.:TDIU.2011
7. A.V.Vaxabov, Sh.X.Xajibakiyev, Sh.I.Raxmanov, X.A.Usmanova. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Darslik. – T.: “VORIS-NASHRIYOT”. 2014
8. X.Xamroev. Tadbirkorlik asoslari. O‘quv qo‘llanma. T. ”Yangi nashr”. 2010 yil
9. Iqtisodiy ta’limotlar tarixi: Darslik / Sh.H.Tashmatov, X.S.Asatullayev, Z.G.Allaberganov; – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019

Qo‘shimcha adabiyotlar.

1. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Nazarova G.G., Xaydarov N.X., Akbarov M.T.:MChJ«RAM-S», 2007y
2. B.YU.Xodiev, M,S.Kosimova, A.N.Samadov,U.S.Muxitdinova. Kichik biznesni boshqarish. Darslik. T. ”O‘qituvchi” 2003 yil.
3. Soliev A., Safarov I. «Iqtisodiy va siyosiy geografiya asoslari».Toshkent, Universitet,2003
4. 1. B.Sh.Safarov, I.I.Ayubov Moliya va soliqlar. Toshkent. 2020
5. Sh. Abdullaeva. Pul, kredit va banklar. Darslik. Toshkent. 2003
6. Shodmonov Sh.Sh., G’afurov U. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. .- T.: Iqtisod-moliya, 2010

Elektron ta’lim resurslari.

1. www.mf.uz – O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti.
2. www.norma.uz – Elektron huquqiy sayti.
3. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Statistika Qo‘mitasi sayti.
4. www.mineconomu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi sayti.
5. www.mehnat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi sayti.
6. www.ereport.ru - Obzornaya informasiya po mirovoy ekonomike.
7. www.stplan.ru - ekonomika i upravlenie.
8. www.catback.ru - nauchnie stati i uchebnie materialy po ekonomike

Mutaxassislik fanlar bo'yicha o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasini baholash M E Z O N I

Mutaxassislik fanlar fani bo'yicha o'tkaziladigan Davlat Attestatsiyasi yozma ish shaklida o'tkaziladi. Yozma ish variantida 5 ta savol aks ettiriladi. Yozma ish variantlari dasturda ko'rsatilgan IV blok-Tabiiy geografiya, Ijtimoiy va iqtisodiy geografiya, Geografiya va iqtisodiy bilim asoslarini o'qitish metodikasi va Iqtisodiyot fanlari asosida tuzilgan:

- birinchi guruh savollari Tabiiy geografiya fanlariga oid savollarni qamrab olgan.

- ikkinchi guruh savollari Ijtimoiy va iqtisodiy geografiya fanlari tarmoqlariga oid savollardan tashkil topadi.

- uchinchi guruh savollari Geografiya va iqtisodiy bilim asoslarini o'qitish metodikasi fanlari savollarini o'z ichiga qamrab oladi.

- to'rtinchi guruh savollari Iqtisodiyot fan tarmoqlari savollaridan tashkil topgan.

- beshinchi guruh savollari Tabiiy va Iqtisodiy geografiya fan tarmoqlari keng bo'lganligi sababli shu fan tarmoqlari savollaridan tashkil topgan.

Yozma ish variantlarida keltirilgan har bir to'g'ri va to'liq javob uchun talaba barcha blok savollariga aniq va mantiqiy yondoshgan holda berilgan javoblari asosida baholanadi.

YDA yozma ish sinovlarini o'tkazish uchun 1 soat 30 daqiqa vaqt beriladi.

Mutaxassislik fanlaridan Davlat Attestatsiyasi bo'yicha umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichi 60 dan 100 ballgacha baholanadi:

Bitta variantda 5 tadan savol bo'lib, har bir to'g'ri javob uchun maksimal 20 ball qo'yiladi.

BAHOLASH MEZONI

I. 5110500-Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasini yozma shaklda o'tkazish tartibi va baholash mezon

Bitiruvchi kurs talabalariga yakuniy Davlat attestatsiyasi mutaxassislik va ixtisoslik fanlaridan ko'p variantli yozma shaklda o'tkaziladi. "Yozma" variantlarning har bir savol uchun javob 20 ball bilan baholanadi.

Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:

- berilgan savolga to'g'ri va to'liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to'g'ri va izchil yoritilsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o'zlashtirish ko'rsatkichi **17,1 - 20 ball** oralig'ida baholanadi;

- berilgan savolga to'g'ri javob yozilsa, savolning mazmuni to'liq yoritilgan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi **14,1 - 17 ball** oralig'ida baholanadi;

- berilgan savolga og‘zaki javob noto‘g‘ri yoki yuzaki yozilgan bo‘lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to‘liq yoritilmagan bo‘lsa, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **11-14,1 ball** oralig‘ida baholanadi;

- berilgan savolga javob noto‘g‘ri yoki yuzaki javob berilsa, qo‘yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 0 - 10,9 ball oralig‘ida baholanadi. (17,1-20 ball - a‘lo, 14-17 ball - yaxshi, 11-14,1 ball - qoniqarli, 0-10,9 ball - qoniqarsiz).

5 baholik	100 ballik		Baholash mezonlari
5	90-100	a‘lo	“Talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi, fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega” deb topilganda
4	70-89,9	yaxshi	“Talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega” deb topilganda
3	60-69,9	qoniqarli	“Talaba olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega” deb topilganda
2	0-59,9	qoniqarsiz	“Talaba fan dasturini o‘zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi, fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega emas” deb topilganda

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo‘yilgan bahodan norozi bo‘lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi ballari e‘lon qilingan kundan e‘tiboran 24-soat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o‘rtasida baholash ballari bo‘yicha yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko‘rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.